

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра грецької філології та перекладу

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Ю.В. Жарикова

«27» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВДЗП 2.1.4 Вступ до мовознавства
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма Переклад (новогрецька), Переклад (англійська), Переклад (італійська)

спеціальність 035 «Філологія»
(код та найменування спеціальності)

спеціалізація 035.081 «Новогрецька мова та література (переклад включно)», 035.052 «Романські мови та літератури (переклад включно), перша - італійська», 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська»
(назва спеціалізації)

факультет грецької філології та перекладу
(назва факультету)

Робоча програма з курсу «Вступ до мовознавства» для студентів II курсу ОС «Бакалавр» за спеціальністю (напрямом підготовки) 035 Філологія, ОПП (Переклад (новогрецька)), Переклад (англійська), Переклад (італійська)

Розробники: Жарікова Ю.В., доцент кафедри грецької філології та перекладу

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри грецької філології та перекладу

Протокол від “27” серпня 2020 року № 1

Зав. кафедри грецької
філології та перекладу,
к.філол.н., доцент

(підпис)

(Ю.В. Жарікова)

(прізвище та ініціали)

© МДУ, 2020 рік

© Жарікова Ю.В., 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 035 Філологія. ОПП Переклад (новогрецька), Переклад (англійська), Переклад (італійська)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання Скласти словник термінів		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		4-й	4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2,7	Освітній рівень: Бакалавр	16	4
		Практичні, семінарські	
		14	4
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60	82
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю:	
	залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40 % : 60 %

для заочної форми навчання – 50 % : 50 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів з основами теорії мови, з системою лінгвістичних понять і термінів, з основними методами дослідження мови, а також підготувати їх до свідомого засвоєння рідної та іноземних мов;

Завдання:

- навчити студентів визначати завдання науки про мову, місце мовознавства серед інших наук; визначати функції мови, установлювати діалектичний зв'язок мови і мовлення, мови і мислення; визначати елементи мовної структури у їх взаємозв'язку; визначати основні процеси історичного розвитку мов та взаємодії мов і діалектів;
- навчити розрізняти звук і фонему, виробити вміння класифікації мовних звуків; визначити фонетичні зміни у звуковій структурі мови; навчити транскрибувати слова, звернути увагу на орфоепічні норми;
- навчити диференціювати поняття “слово” і “лексика”, “полісемія” і “омонімія”; навчити студентів диференціювати слова відповідно до їх походження;
- навчити студентів диференціювати поняття “граматичне значення”, “граматична форма”, “граматична категорія”;
- сформувати вміння і навички студентів морфологічного аналізу;
- розглянути різні класифікації мов світу.

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Під час лекційних та практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні фахівці набувають таких фахових компетентностей:

КП 1 - Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

КП 2 - Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

КП 3 - Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов(и), що вивчаються(ється).

Програмні результати навчання

Опанувавши дисципліну «Вступ до мовознавства», студенти повинні досягти таких програмних результатів навчання:

РН-1 Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

РН-8 Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

РН-17 Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати: основні положення теорії мови та її методологічні засади; головні теоретичні поняття та категорії мовознавчої науки; структурні особливості мовних систем; первинні та вторинні знакові системи; етапи становлення та розвитку мовознавства як науки; спадщину провідних українських та зарубіжних мовознавців.

вміти: самостійно аналізувати мовний матеріал та робити висновки; застосовувати різні методи та прийоми дослідження для конкретних мовних одиниць чи явищ; давати порівняльну характеристику мовних систем, мовних явищ, одиниць; використовувати набуті знання на заняттях з інших дисциплін мовознавчого циклу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання мовознавства.

Тема 1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна.

Предмет мовознавства. Зміст і основні завдання курсу «Вступ до мовознавства». Місце мовознавства в системі наук. Методи дослідження мови.

Тема 2. Природа, сутність, функції та будова мови.

Природа і сутність мови. Функції мови. Мова і суспільство. Мова і мислення. Мова як знакова система. Мова і мовлення. Структура мови. Синхронія і діахронія.

Тема 3. Походження і розвиток мови. Мови світу, їх вивчення та генеалогічна класифікація.

Проблема походження мови. Закономірності розвитку мов. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури. Розвиток і функціонування мови у різні історичні епохи. Загальна характеристика мов світу. Порівняльне вивчення мов. Генеалогічна класифікація мов.

Змістовий модуль 2. Фонетика і графіка.

Тема 1. Звуки мови, їх вивчення і класифікація.

Фонетика як лінгвістична дисципліна. Три аспекти вивчення звуків. Фізичний аспект у характеристиці звуків. Фізіологічний аспект у вивченні звуків. Класифікація звуків. Голосні звуки. Приголосні звуки.

Тема 2. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків.

Поняття фонем. Диференційні та інтегральні ознаки фонем. Позиції фонем. Варіанти і варіації фонем. Фонологічна система.

Тема 3. Письмо.

Значення письма в історії суспільства. Передумови виникнення письма. Етапи і форми розвитку графічного письма. Графіка. Орфографія. Принципи орфографії.

Змістовий модуль 3. Лексика і фразеологія.

Тема 1. Слово та його значення. Лексико-семантичні категорії.

Лексикологія. Розділи лексикології. Слово як одиниця мови. Слово і лексема. Значення слова. Полісемія. Омонімія. Синонімія. Антонімія. Гіперо-гіпонімія і лексична конверсія.

Тема 2. Фразеологія.

Поняття фразеології. Класифікація фразеологізмів.

Тема 3. Лексикографія.

Поняття лексикографії. Типи словників.

Змістовий модуль 4. Граматика.

Тема 1. Граматика. Граматичне значення. Граматичні категорії.

Предмет граматики. Розділи граматики. Основні одиниці граматичної будови мови. Граматичне значення. Граматичні категорії. Лексико-граматичні розряди (категорії).

Тема 2. Морфема і словоформа. Частини мови.

Поняття морфеми. Види морфем. Морфеміка. Граматична форма слова. Поняття частин мови. Критерії виділення частин мови. З історії питання про частини мови. Частини мови в різних аспектах. Характеристика основних частин мови.

Тема 3. Словосполучення і речення.

Поняття словосполучення. Типи словосполучень. Синтаксичні зв'язки слів. Речення та його ознаки. Актуальне членування речення.

Змістовий модуль 5. Мовна типологія.

Тема 1. Типологічна класифікація мов.

Поняття типологічної класифікації мов. Ізолятивні (кореневі) мови. Аглютинативні мови. Інкорпоративні (полісинтетичні) мови. Флективні мови. Інші спроби типологічної класифікації мов.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Загальні питання мовознавства.													
Тема 1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна.	4	1	1			2							
Тема 2. Природа, сутність, функції та будова мови.	4	1	1			2							
Тема 3. Походження і розвиток мови. Мови світу, їх вивчення та	8	2	2			4							

генеалогічна класифікація.													
Разом за змістовим модулем 1	16	4	4			8							
Змістовий модуль 2. Фонетика і графіка.													
Тема 1. Звуки мови, їх вивчення і класифікація.	6	1	1			4							
Тема 2. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків.	4	1	1			2							
Тема 3. Письмо.	7	2	2			3							
Разом за змістовим модулем 2	17	4	4			9							
Змістовий модуль 3. Лексика і фразеологія.													
Тема 1. Слово та його значення. Лексико-семантичні категорії	7	2	2			3							
Тема 2. Фразеологія.	8	2	2			4							
Тема 3. Лексикографія.	4	1				3							
Разом за змістовим модулем 3	19	5	4			10							
Змістовий модуль 4. Граматика.													
Тема 1. Граматика. Граматичне значення. Граматичні категорії.	7	2	1			4							
Тема 2. Морфема і словоформа. Частини мови.	5	1				4							
Тема 3. Словосполучення і речення.	7	2	1			4							
Разом за змістовим модулем 4	19	5	2			12							
Змістовий модуль 5. Мовна типологія.													
Тема 1. Типологічна класифікація мов.	10	2	2			6							
Разом за змістовим модулем 5	10	2	2			6							
Усього годин	81	20	16			45							
Модуль 2													
ІНДЗ	9	-	-	-	9	-							
Усього годин	90	20	16		9	45							

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні питання мовознавства. Тема 1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна.	2

	<p>Предмет мовознавства. Зміст і основні завдання курсу «Вступ до мовознавства». Місце мовознавства в системі наук. Методи дослідження мови.</p> <p>Тема 2. Природа, сутність, функції та будова мови. Природа і сутність мови. Функції мови. Мова і суспільство. Мова і мислення. Мова як знакова система. Мова і мовлення. Структура мови. Синхронія і діахронія.</p> <p>Тема 3. Походження і розвиток мови. Мови світу, їх вивчення та генеалогічна класифікація. Проблема походження мови. Закономірності розвитку мов. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури. Розвиток і функціонування мови у різні історичні епохи. Загальна характеристика мов світу. Порівняльне вивчення мов. Генеалогічна класифікація мов.</p>	
2	<p>Фонетика і графіка.</p> <p>Тема 1. Звуки мови, їх вивчення і класифікація. Фонетика як лінгвістична дисципліна. Три аспекти вивчення звуків. Фізичний аспект у характеристиці звуків. Фізіологічний аспект у вивченні звуків. Класифікація звуків. Голосні звуки. Приголосні звуки.</p> <p>Тема 2. Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків. Поняття фонем. Диференційні та інтегральні ознаки фонем. Позиції фонем. Варіанти і варіації фонем. Фонологічна система.</p> <p>Тема 3. Письмо. Значення письма в історії суспільства. Передумови виникнення письма. Етапи і форми розвитку графічного письма. Графіка. Орфографія. Принципи орфографії.</p>	2
3	<p>Лексика і фразеологія.</p> <p>Тема 1. Слово та його значення. Лексико-семантичні категорії. Лексикологія. Розділи лексикології. Слово як одиниця мови. Слово і лексема. Значення слова. Полісемія. Омонімія. Синонімія. Антонімія. Гіперо-гіпонімія і лексична конверсія.</p> <p>Тема 2. Фразеологія. Поняття фразеології. Класифікація фразеологізмів.</p> <p>Тема 3. Лексикографія. Поняття лексикографії. Типи словників.</p>	2
4	<p>Граматика.</p> <p>Тема 1. Граматика. Граматичне значення. Граматичні категорії. Предмет граматики. Розділи граматики. Основні одиниці граматичної будови мови. Граматичне значення. Граматичні категорії. Лексико-граматичні розряди (категорії).</p> <p>Тема 2. Морфема і словоформа. Частини мови. Поняття морфеми. Види морфем. Морфеміка. Граматична форма слова. Поняття частин мови. Критерії виділення частин мови. З історії питання про частини мови. Частини мови в різних аспектах. Характеристика основних частин мови.</p> <p>Тема 3. Словосполучення і речення. Поняття словосполучення. Типи словосполучень. Синтаксичні зв'язки слів. Речення та його ознаки. Актуальне членування речення.</p>	2

5	Мовна типологія. Тема 1. Типологічна класифікація мов. Поняття типологічної класифікації мов. Ізолятивні (кореневі) мови. Аглютинативні мови. Інкорпоративні (полісинтетичні) мови. Флективні мови. Інші спроби типологічної класифікації мов.	2
---	--	---

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фонетичне членування мовленнєвого потоку	6
2	Склад. Наголос. Інтонація	4
3	Позиційні зміни звуків. Комбінаторні зміни звуків	4
4	Орфоепія. Транскрипція і транслітерація.	4
5	Живі і історичні фонетичні процеси.	4
6	Спонтанні зміни звуків	4
7	Фонетичні закони	6
8	Поняття лексико-семантичної системи	4
9	Словниковий склад мови	6
10	Синтетичні способи вираження граматичних значень	6
11	Аналітичні способи вираження граматичних значень	6
12	Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень	6
	Разом	60

7. Індивідуальні завдання

1. Укласти словник термінів з обраного напрямку.
2. Підготувати мультимедійну презентацію з однієї обраної теми.
3. Написати реферат з запропонованих тем самостійної роботи.

8. Методи навчання

- демонстрація,
- пояснення,
- конспектування,
- робота в Інтернет,

9. Критерії оцінювання відповідей студентів

Низький рівень (незадовільно)

Знання: студент слабо володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукової літератури: не володіє термінологією, помиляється у процесі формування визначень, не може навести приклади.

Уміння: відчуває труднощі під час виконання простих вправ; допускає помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх структури, семантики та функцій; помиляється у визначенні категоріальних властивостей.

Достатній рівень (задовільно)

Знання: студент має фрагментарний, та не завжди усвідомлений характер засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не застосовує знання у нових умовах; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи.

Уміння: виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але виконує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні недоліки.

Середній рівень (добре)

Знання: студент володіє основним теоретичним матеріалом: знання засвідчують оволодіння основною навчально-науковою літературою, але не виявляють ознайомлення з додатковою літературою; демонструє широку лінгвістичну компетенцію, але не завжди її достатньо для пояснення причинно-наслідкових зв'язків у мовній системі.

Уміння: виконує основні види практичних завдань, але не завжди правильно пояснює власні дії; виконує дії класифікаційного характеру, але допускає мовленнєві помилки в оформленні класифікаційних жанрів; не може пояснити вияву всіх лінгвістичних закономірностей; аналізує мовні явища, припускаючись поодиноких помилок.

Високий рівень (відмінно)

Знання: студент виявляє глибокі знання мовної системи, усвідомлено їх застосовує під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей та законів; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання пізнавальних завдань.

Уміння: виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних концепцій та підходів до тлумачення мовних фактів і закономірностей.

В оцінюванні відповідей студентів беруться до уваги такі критерії:

1. Осмислене, повне (відповідно до програми курсу) висвітлення сутності двох теоретичних питань.
2. Наявність прикладів (ілюстрацій) до названих положень, визначень.
3. Безпомилкове (відповідно до вимог) виконання практичного завдання.
4. Дотримання в усному мовленні норм літературної мови.

10. Засоби контролю

- поточне тестування,
- оцінка за проект,
- модульна контрольна робота,
- усне опитування,
- підсумковий письмовий тест.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота													Сума
ЗМ 1			ЗМ 2			ЗМ 3			ЗМ 4			ЗМ 5	100
T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	
5	5	5	10	10	10	10	10	10	10	5	5	5	

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	

82-89	B	добре	зараховано
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій, навчально-методичний комплекс з дисципліни «Вступ до мовознавства».

13. Рекомендована література

1. Ахманова О. С. Фонология, морфонология, морфология. — М., 1966.
2. Ахманова О. Словарь лингвистических терминов.- М., 1960.
3. Ахунзянов Э. М. Общее языкознание. — Казань, 1981.
4. Березин Ф. М., Головин Б. Н. Общее языкознание. — М., 1979.
5. Білецький А. О. Про мову і мовознавство. — К., 1996.
6. Будагов Р. А. Проблемы развития языка. — М., 1965.
7. Будагов Р. А. Что такое развитие и совершенствование языка? — М., 1977.
8. Вайнрайх У. Языковые контакты. — К., 1979.
9. Ветров А. А. Семиотика и ее основные проблемы. — М., 1968.
10. Виноградов В. В. Словообразование в его отношении к грамматике и лексикологии // Избр. труды. Исследования по русской грамматике. — М., 1975.
11. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико- синтаксична структура речення.- К., 1983.- 219с.
12. Волков А. Г. Язык как система знаков. — М., 1966.
13. Выготский Л. С. Мышление и речь. — М. — Л., 1934.
14. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів.- К.: Вища школа.- 1985.
15. Гардинер А. Различия между речью и языком // Звегинцев В. А. История языкознания XIX и XX веков в очерках и извлечениях. — М., 1960. — Ч. 2. — С. 111—120.
16. Головин Б.Н. Введение в языкознание.- М., 1983.
17. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации. — М., 1980.
18. Горещкий П.Й. Історія української лексикографії.- К., 1963.
19. Доленко М. Вступ до мовознавства: Практичні завдання.- К., 1975.
20. Дорошенко С.І.,Дудик П.С.Вступ до мовознавства.-К., 1974.-
21. Ельмслев Л. Язык и речь //Звегинцев В. А. История языкознания XIX и XX веков в очерках и извлечениях. — М., 1960. — Ч. 2.
22. Жовтобрюх М.А. Слово мовлене: Українська літературна вимова.- К., 1969.- 48с.
23. Журавлев В. К. Внешние и внутренние факторы языковой эволюции. — М., 1982.
24. Засорина Л. Н. Введение в структурную лингвистику. — М., 1974.
25. Іванишин В., Радевич - Виницький Я. Мова і нація. - Дрогобич: Відродження, 1994. С 112-166.
26. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. — К. — Одеса, 1991.
27. Касевич В. Б. Морфонология. — Л., 1986.
28. Кисленко Ю.І. Системна організація мови. - К., 1997.
29. Кодухов В. И. Общее языкознание. — М., 1974.
30. Кодухов В.И. Введение в языкознание.- М., 1987.

31. Колшанский Г. В. О вербальности мышления // Изв. АН СССР. Серия лит. и яз. — М., 1977. — Т. 36. — № 1.
32. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Підручник.- К.: Академія, 2001.
33. Кочергина В.А. Введение в языкознание.- М., 1991.- с.117-138.
34. Кубрякова Е. С, Панкрац Ю. Г. Морфонология в описании языков. — М., 1983.
35. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. — М., 1975.
36. Лисиченко А.А. Бесіди про рідне слово: Слово і його значення.- Харків, 1993.
37. Лосев А. Ф. Знак. Символ. Миф. — М., 1982.
38. Масенко Л.Т. Мова і політика.- К., 1999.
39. Маслов Ю.С. Введение в языкознание.- М., 1987.
40. МацькоЛ., Донець Л. Вступ до мовознавства: Практикум.- К., 1990.
41. Мова і духовність нації. — К., 1992.
42. Общее языкознание / Под общ. ред. А. Е. Супруна. — Минск, 1983.
43. Панов Е.Н. Знаки, символы, языки. — М., 1980.
44. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова.- К., 1993.
45. Радевич -Виницький Я. Україна: від мови до нації. -Дрогобич: Відродження, 1997.-
46. Радевич-Винницький Я. Україна: Від мови до нації.- Дрогобич, 1996.
47. Реформатский А. А. Еще раз о статусе морфонологии, ее границах и задачах // Фонологические этюды. — М., 1975.
48. Реформатський А.А. Введение в языкознание.- М., 1996.
49. Русанівський В.М. Мова в нашому житті. — К., 1989.
50. Семчинський С В. Загальне мовознавство — К., 1996.
51. Сергеев В.Н. Словари – наши друзья и помощники.- М., 1984.
52. Славянская морфонология. — М., 1987.
53. Соломоник А. Семиотика и лингвистика. — М., 1995.
54. Соссюр Ф. де. Курс общей лингвистики // Соссюр Ф. де. Труды по языкознанию. — М., 1977.
55. Степанов Ю. С. Семиотика.
56. Щерба Л. В. О тройном аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании // Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность.—Л., 1974.
57. Ющук І.П. Лекції зі вступу до мовознавства. – К., 1995.
58. Язык и мышление. — М., 1967.
59. Якушин Б.В. Гипотеза о происхождении языка.- М., 1984.